

**A Magyar Történelmi Társulat Csongrád Megyei és Szegedi
Csoportjának tevékenysége 2003–2006 között¹**
(Beszámoló jelentés)

A Magyar Történelmi Társulat régióinkban és városunkban is, csakúgy, mint hazánkban, a legnagyobb történelmi múltra visszatekintő szakmai–tudományos szervezet. Az 1867-ben alakult társulat helyi csoportja 1975-ben jött létre, azóta folyamatosan működik.

Az elmúlt ciklusban a Csoport működését megnehezítette, hogy a vezetőségből többen kiváltak különféle (vis maior jellegű) okok miatt, szükségessé vált tehát kooptálással a normális működőképesség helyreállítása. Előzetes tájékozódás után a kooptálásra sor került, a vezetőség új tagjai: Rácz Lajos DSc, egyetemi tanár, Papp Sándor PhD, egyetemi docens, Pihurik Judit PhD, egyetemi adjunktus

A Csongrád Megyei csoport az elmúlt időszakban is az előzőek szerint három területi egységben működött: A Szentés és Környéke Szervezeti Csoport (Dr. Labádi Lajos levéltár- igazgató vezetésével), a Makó és Vidéke Szervezeti Csoport (Dr. Halmágyi Pál múzeumigazgató vezetésével), továbbá a Szegedi Szervezeti Csoport (Szegefű László CSc, tan- székvezető főiskolai tanár vezetésével). Működése felügyeletét a Társulat megbízásából a területileg illetékes alelnök: Makk Ferenc DSc, egyetemi tanár látta el.

A Csoport működésében az elmúlt ciklusban fennakadás nem volt, ám teljesít- ményünk értékeléséhez előre kell bocsátanunk, hogy munkánkat rendkívüli körülmények kö- zött kellett végeznünk, amelyet az alábbiakban csak vázolunk 1./ Pénzszűke. Az anyagiak szinte teljes hiányában minden költségünket más szervek állták. Szerencsés helyzetben va- gyunk abból a szempontból, hogy együttműködő partnerünk, a Belvedere Meridionale Alapít- vány szegedi rendezvényeink többségének költségét vállalta, s kiadói tevékenységét megosz- totta velünk. Sajnos nem tekintenek bennünket jogi személyiségnek (az maga a Társulat), így pályázatainkat rendre elutasítják, másik két egységünk sem a Társulat nevében pályázik vagy keres szponzorokat. 2./ Az elmúlt időszakban – mivel a testület legjelentősebb része tanár – szerfelett igénybe vette időnket és energiánkat az a sokféle változtatás, amely az oktatás terü- letén bekövetkezett vagy folyamatban van (oktatási törvény vitája és végrehajtása, a NAT vagy kerettanterv ütköztetése, az érettségi és felvételi új rendszere, a kredit-rendszer és az ETR bevezetése, A Bolognai Rendszer – BSc, MSc maior. minor, specializációs képzési terü- letek stb.-- több éves vitája és a sokszor ellentmondó utasítások végrehajtása, az FSz-képzés, a tanári továbbképzés, a többszöri akkreditáció, a szervezeti összevonás problematikája, helyi átszervezések, a hallgatói létszám drasztikus csökkentéséből adódó nézeteltérések, a működé- si költségek durva megnyirbálása, létszámleépítés és egzisztenciális problémák a programok, tantervek és tanári tematikák új igények szerinti kimunkálása stb.) 3./ Minden erőfeszítésünk ellenére megoldhatatlan nehézségekbe ütközik a tagtoborzás, a tagság létszámának bővítése. Ma már – úgy tűnik – nem sikk az emberiség vagy a nemzet múltjával foglalkozni, a társulat súlytalanná vált a történetellenes (l. posztmodern törekvések) interpretációkkal vagy a nemze- ti múltat egyoldalúan demonstráló politikai állásfoglalásokkal szemben, nem is beszélve a televíziók olykor hatásvadászattól hamisító szuper- és nem szuper produkcióinak hatásáról, Mind ezek ellenére tartjuk a frontot, s lehetőségeink függvényében végezzük munkánkat

A fentiekből következik, hogy rendezvényeink jelentős része társszervezésben történt, más esetekben közreműködtünk más szervezetek rendezvényeinek lebonyolításában, másrészt számos helyen, ahol kollégáink szerepeltek (előadások, konferenciák, szerkesztői, kiadói munka, külföldi utak stb.) személyükben szervezetünket is képviselték; természetesen tekint-

¹ A beszámoló elhangzott a Magyar Történelmi Társulat 2008. június 28-án megtartott rendes éves közgyűlésén.

jük, hogy azon szakmai munkák, amelyeket tagtársaink végeztek, társaságunk, csoportunk jó hírnevét is öregbítették.

Az elkövetkezőkben, anélkül, hogy az éves jelentéseket részletekbe menően meg szándékoznék ismételni, tehát a teljesség igénye nélkül vázolom fontosabb eredményeinket, Rendezvényeink, igazodva a társadalmi igényekhez is, aktuális évfordulók köré rendeződtek, így: 2003-ban a Rákóczi-féle szabadságharc állt a középpontban, melytől – társadalmi szervezetek felkérésére – tagtársaink több előadást tartottak, novemberben pedig a Bajai Eötvös Főiskola Rákóczi-konferenciáján szerepeltünk. Társrendezői voltunk a „Deák Ferenc és a polgári átalakulás Magyarországon” c. konferenciának és több előadással vettünk részt „A ferences lelkiség 500 éve” c. konferencián is. A következő évben (2004) Balassi konferenciát rendeztünk „A végvári dicsőség nyomában” címmel, s további két kiemelkedő rendezvényt kell megemlítenünk: a „Két keresztény uralkodó a középkor végén. Nagy István (Stefan cel Mare) és Hunyadi Mátyás” nemzetközi konferenciát (szervezte Koszta László), melynek célja a magyar-román történelmi párbeszéd kezdeményezése volt, a másik a nagy sikerű II. világháborús kiállítás és konferencia, amelyet közkívánatra a környező településeken is meg kellett ismételni (szervezte Halmágyi Pál). Kollégáink több előadást tartottak az I. Világháború ki-robbanásáról és harcairól is. Ugyancsak jó visszhangja volt a szentesi Klauzál Gábor kiállításnak és konferenciának (szervezte Labádi Lajos) 2005-ben a II. Világháború befejezéséről tervezett konferenciánk elmaradt, de több előadást vállaltak tagtársaink a témából és megemlékeztünk a magyarországi holokausztról is. Szerepet vállaltunk a "Szeged-Csanádi Egyházmegye 975. évi jubileumi előadásai” c. tudományos rendezvény lebonyolításában, s előadással vettünk részt a „Jászkunság Kutatása” konferencián is. Az 1956-os forradalom és szabadságharc volt a központi téma 2006-ban; egyrészt szerepet vállaltunk (munkatársaink révén) a Szegedről induló mozgalom kiállításának rendezésében, másrészt közreműködtünk a SZTE BK megemlékezésében is, önálló konferenciaként pedig „Az 1956-os magyar szabadságharc utóélete (1956–1990)” címmel, az egykori résztvevőkkel és külföldi méltatókkal kétnapos konferenciát tartottunk. Hasonlóképpen örömdetes nagy látogatottságúak voltak a Szentesen és Makón rendezett kiállítások és 1956-os előadásorozatok. Nagyszabású rendezvény volt a (jelentős részben tagtársaink közreműködésével szervezett) az „SZTE Napja (fennállásának 85. évfordulóján)” c., számos külföldi delegáció részvételével rendezett emlékülés is. Ugyanakkor „Haza és szabadság” címmel kisebb konferenciát szerveztünk egyszerre emlékezve meg 1456, 1526 és 1606 eseményeiről.

Minden nyáron megszerveztük a Belvederével a történészhallgatók nyári táborát (Kiskundorozsma, Lakitelek, Magyararkanizsa színhelyekkel) 2003-ban „Pro patria et libertate”, 2004-ben „Bocskai és a hajdúk”, 2005-ben az „1941–1945 évek délvidéki eseményei”, 2006-ban „A forradalomhoz (1956) vezető út” mottóval. (A magyarkanizsai táborozáshoz komoly segítséget kaptunk Kávai Szabolcs és Pósa Károly helybéli tanároktól!) Három kollégánk is előadott az Ungarisch Historischer Verein Zürich Mártélyon rendezett Őstörténeti Táborában 2006 júliusában.

Az ifjúsággal kapcsolatosan meg kell jegyeznünk, hogy a ciklus során rendezett PHD-konferenciákon (2003, 2005) részt vettünk, többen a szervezésben is jeleskedtek, mások elnöki feladatot vállaltak. Ugyancsak az oktatás ügyét szolgálta „Magyar címerek és jelképek” megyei kiállítás, a „Kristó Gyula műveiből” c. Bk kamara-kiállítás (33 művel).és a „Főiskolánk a pedagógus-képzés szolgálatában” c. (JGyTFK) kiállítás, melyek elsősorban tagtársaink szorgalmát dicsérik. Külön kell beszélnünk a neves történész elődök emlékének ápolásáról, mint a Deér József Emlékülés, amely a békési csoporttal tartott kübekházi Márki Sándor vagy a makói Mályusz Elemér emlékülésekhez hasonlóan zajlott.

A megyében állandósultak bizonyos rendezvények, amelyek évente megrendezésre kerülnek, s amelyeknek állandó résztvevői vagyunk; ilyenek:

Csongrád Megyei Levéltári Napok, amelyekben szegedi, szentesi, makói kollegák nagy számmal szerepelnek neves történészek meghívásával (pl. a Szentesi Levéltár kihangsúlyozta, hogy a XX. találkozón Romsics Ignác, Marjanucz László és Sípos József is előadók voltak), s amelyek rendszeresen az esztendő szeptember vagy október hónapjában kerülnek lebonyolításra.

Makó állandó rendezvénye a Honvéd Napok, amely lassan másfél évtizedes kontinuitással kerül megrendezésre különféle helytörténeti és országos vonatkozású témák előadásával.

Ugyancsak állandósulni látszik az MTA SZAB Tudomány Napja című rendezvénye, amelyen a Magyar Történeti Munkacsoport szervezésében vesznek részt tagtársaink.

Sajnos az anyagi lehetőségek és a JGYPK-át érintő drasztikus változások a korábban rendszeresen tartott „Találkozás neves történészekkel” sorozatot fluktuálóvá tették, további működtetése erősen megkérdőjeleződött.

Egyre gyakrabban kapunk egy-egy szorosabb szakterületet illető témában meghívást a különféle TV műsorokba, sőt a szentesi csoport a helyi TV-ben rendszeres heti műsoridőt kapott, a szegedi Part-Tv is sokszor tűz műsorára – nem ritkán tagtársaink közreműködésével – történeti témát vagy interjút.

Természetesen mind ez csupán a kiemeltebb megnyilatkozásokat mutatja, statisztikai összegzésben tagságunk különféle társadalmi szervezetek, polgári körök, egyéb közösségek felkérésére, meghívására kisebb-nagyobb rendezvényeken, megemlékezéseken, ünnepeken stb. közel 700 (zömmel ismeretterjesztő) előadást tartottak.

A publikációs tevékenységgel kapcsolatban meg kell említenünk, hogy önálló kiadói jogkörünk (és ehhez anyagi lehetőségünk) nincsen, ennek ellenére nagyszámú publikáció(nk) látott napvilágot együttműködő szervezetek, szponzoraink, s mindenek előtt tagtársaink szorgalmából és találékonyságából eredően.

Úgy gondolom, külön részletezés nélkül meg kell említenem a Csongrád Megyei Levéltár két nagy sorozatát. A „Tanulmányok Csongrád megye múltjából”, és a „Dél-Alföldi Évszázadok” kötetait, illetve a Szegedi Középkorász Műhely jeles sorozatait, „A Szegedi Középkor-történeti Könyvtár” és az „Anjou-kori Oklevéltár” időközben napvilágot látott kötetait, amelyek szerkesztésében és kiadásában számos tagtársunk működik közre, s amelyek számos kollegánknak biztosítanak publikációs lehetőséget. Hasonlóképpen meg kell említenünk a SZTE BK „Acta Historica” sorozatát, „A Makói Múzeumi Füzetek” vagy a „Makói História” döntően történeti témákat tagláló, a „Szentesi Műhely Füzetek” és a „Szentesi Morzsák” hasonló jellegű kiadványait, továbbá az „Oppidum Csongrád” évkönyvét is. Ugyancsak publikálási lehetőséget jelentett a „Belvedere Meridionale” folyóirat és a „Belvedere Meridionale Kiskönyvtára” könyvsorozat is.

A fentiek részletezési szándéka nélkül mégis ki kell emelnem néhány jelentősebb kiadványt, mindenekelőtt „A magyar középkor története” c. hiánypótló nagymonográfiát (részben) tagtársaink (Kristó Gy., Makk F. és Almási T.) tollából, amely a legújabb kutatások eredményeit összegzi logikus, olvasmányos stílusban. Ugyancsak nagyon fontos műnek ítéljük Kristó Gyula korai Erdély történetét feldolgozó kötetét, amely magyarul, angolul, és ami a régió története, a román-magyar történészi párbeszéd szempontjából kiemelkedő jelentőségű lehet, román nyelvű kiadása megjelentetését [Ardealul timpuriu. (895–1324) Szeged, 2004.] Ugyancsak a Szegedi Középkor-történeti Könyvtár köteté az „Írott források az 1050–1116 közötti magyar történelemről” (szerk. Makk Ferenc–Thoroczkay Gábor; Szeged, 2006), amely másfél tucat szakember (köztük számos tagtársunk) összefogásával készült, szerkesztésében megegyezik, lényegében folytatásának tekinthető a korábban Kristó Gyula által szerkesztett „A honfoglalás korának írott forrásai” és „Az államalapítás korának írott forrásai” köteteknek. Helytörténeti vonatkozásban kiemelendő „Szeged rövid története” c. összefoglaló munka (Blazovich László műve), az „Üllés története és népelete” több mint félezer oldalas

monográfiát (szerk Marjanucz László), és a Labádi Lajos társszerzőkkel alkotott „Szentés – Városismertető Album”, amely magyar, angol, német és francia nyelven is megjelent. Ugyanő állította össze a „Szentés története évszámokban. Várostörténeti Kronológia (1075–1945)” c. vaskos kötetet is.

Nem dicsekvés képen írom, hogy a Belvedere Meridionaleval évek óta készültünk 1956 megünneplésére: a MEFESZ történetét megörökítő munka (Kiss Tamás 2002) és a „Célszemély: Bálint Sándor” (szerk. Péter László, 2004) dokumentumkötet után megjelentettük „A megtorlás Szegeden – 1956” (Bálint László, 2004), „1956, előtt, alatt, után” (Péter László, 2006), „A szabadság pillangója” (Újszászi Ilona, 2006), az „Association of Hungarian University and College Students 1956 – Szeged” (Kiss Tamás, 2006) köteteket, de a Belvedere Meridionale folyóiratban is megjelentettünk több tanulmányt, visszaemlékezést és egy tematikus számot (18. Évf. 5–6. sz.) is kiadtunk. A ciklus során szoros kapcsolatot alakítottunk ki ifjúságkutató szociológus szakmai csoportokkal, s e témakörben kilenc kötetet (Gábor Kálmán, Kátai Gábor, Ulrich Beck, Pászka Imre, Szűcs Norbert,

Veres Valér, Vincze József munkáit, ill. szerkesztésében megjelent tanulmányköteteket) adtuk ki. Megjegyzendő: jelen pillanatban még nem tudunk mit kezdeni az internet un. „on line” publikációival, amelyből több száz készült, de minden szakmai kontroll nélkül.

Röviden meg kell emlékeznünk az oktatást segítő tevékenységünkről, amely nem merül ki a már fent részletesen említett „reformok” megvitatásában, kimunkálásában és végrehajtásában, hanem a szaktanárok informálódását is segítjük, számos, diákközösségeknek tartott előadásunk volt, több kollegánk vállalkozott arra, hogy OKTV, TDK dolgozatok külső konzulense legyen vagy FSZ képzések (pl. Ifjúságsegítő szakképzés) kimunkálásában részt vegyen, s vetélkedőket szervezzen. (Ezekben rendszeresen jeleskednek szentesi és makói kollegáink, s azt sem hallgathatjuk el, hogy az általános iskoláknak szervezett történelmi vetélkedők Lakitelken tartott országos döntőjének rendezésében évtizede minden esztendőben szereplünk, a zsűri elnökét is mi adjuk.) Természetesen ide kell számítanunk a szentesi és makói kollegák tanulóknak tartott nagyszámú tárlatvezetését is. Tankönyvek, jegyzetek (pl. Rácz Lajos ökológiatörténeti munkája), oktatási segédanyagok (T. Horváth Ágnes: Ókori Hellas9 is készültek. Külön ki kell emelni, hogy a Komáromi Egyetem Történet-tudományi Tanszékének Könyvtárát közel 400 szakkönyvvel gyarapítottuk (Pihurik Judit szervezésében), s ezt a továbbiakban is folytatni szeretnénk.

A Csoport tagjai közül számosan más szervezetekben is aktív tevékenységet fejtenek ki, pl. a MTA SZAB Magyar Történeti Munkacsoportjában, Dugonics Társaságban, Széchenyi Körben, különféle hagyományőrző, honismereti stb. polgári körökben és egyesületekben, s ezzel is hírnevünket öregbítik és segítenek nevezettekkel a kapcsolatépítésben.

Kevésbé dicsekedhetünk külkapcsolataink alakulásával. Igaz ugyan, hogy tagtársaink személyes kapcsolataik vagy kutatómunkájuk révén sokfelé viszik el hírünket távoli országokba, kutatási centrumokba (Calamaso, Salamanca, Bern, Paris, Cambera, Róma, Velence, Havanna, Belgrád, Bécs stb.) is, de botorság volna ezeket a társulat külkapcsolatai-ként feltüntetni. Komolyabb kapcsolataink csupán az utódállamok egy részével vannak, elsősorban a Vajdaság kutatói közösségeivel. (Sajnos kapcsolattartó kárpátaljai kollegáink halálával ez a vonal kiesett, a szlovák kapcsolataink, talán politikai megfontolásokból, elhaltak Komárom kivételével, erdélyi és moldvai kapcsolataink nem intézményesültek.) Fő törekvésünk, hogy annak a szerepnek a jegyében, amely Szeged és vidéke euro-régiós feladatiból számunkra kínálkozik, megfeleljünk. Rendszeresen részt veszünk az adai honismereti tábor rendezésében és – igény szerint – biztosítunk előadókat is, rendezvényeinkre meghívjuk a szomszéd országok néhány tudósát is, vagy az ő rendezvényeiken aktívan részt veszünk (pl. Zenta szabad királyi várossá válásának 500. évfordulóján rendezett kétnapos konferenciáján Labádi Lajos képviselte színeinket). Jó kapcsolatot ápolunk az Újvidéki Egyetemmel, alkalmi kapcsolataink vannak az Aradi Múzeummal stb. Nagy reményeink ugyan – elsősorban idült pénzhiány miatt

(szponzoraink is egyre-másra dőlnek ki a sorból) – nincsenek, de a jövő egyik feladata ezeknek a kapcsolatoknak a szorosabbá tétele lesz.

Pár tisztelgő szót kell ejtenünk veszteségeinkről. Amelyek sajnos szervezetünket és tagságunka súlyosan érintették. Az elmúlt ciklus idején váratlanul ért Kristó Gyula professzor, akadémikus megrendítő halála, dr. Czúth Béláné – a tanári tagozat lelkes, ügybuzgó szervezője és vezetője – jobblétre szenderülése, a forrástudományok nemzetközi hírű tudósa, Szádeczky-Kardoss Samu professzor. dr. Huszka László, dr. Bezdán Sándor, dr. Kukovecz György és más kollegáink elvesztése. Illő reverenciával emlékezünk rájuk, osztozunk családjuk gyászában, hiányukat pedig – úgy érzem – hosszú ideig pótolni nem tudjuk majd.

Tevékenységünk – összegezve – kiterjedt konferenciák és rendezvények szervezésére, megtartására, hely-és köztörténeti kutatásokban való részvételre, gyűjtemények feltárására, kiadványok szerkesztésére és írására, forráskiadásokra és szakmai fordítások készítésére, szakmai és ismeretterjesztő előadások tartására, oktatási és képzési feladatokban való részvételre, szakmai jellegű vetélkedők szervezésében és lebonyolításában való közreműködésre, könyvbemutatók tartására, kiállítások rendezésére és tárlatvezetésre. Nem lenne teljes a kép, ha szóba nem hoznánk azokat, akik munkánkból oroszán-részt vállalva, ellenszolgáltatás nélkül megvalósították mind ezt. Megköszönöm tehát dr. Makk Ferenc professzornak lelkiismeretes és hathatós segítségét, dr. Zakar Péternek, titkárunknak jelentős szervezői tevékenységét, sr. Halmágyi Pálnak, a makói József Attila Múzeum igazgatójának áldásos közreműködését, s dr. Labádi Lajosnak a Csongrád Megyei Levéltár Szentesi Fiókleveletára igazgatójának hogy időt és energiát nem kímélve segítette működésünket. És természetesen megköszönöm mindazoknak, akiket itt név szerint nem említettem, célkitűzéseink érdekében végzett odaadó, kitartó, önzetlen és nemes tevékenységüket.

Jövőbeli terveinkről szólva: az ősz folyamán tisztújítást szervezünk egy nagyobb szabású rendezvény keretében, nagyobb erőket mozgósítunk a tagtoborzásra, törekszünk adminisztrációnk tökéletesítésére, a kölcsönös tájékoztatás rendszeressé tételére. Szeretnénk minden esztendőben egy jelentősebb önálló rendezvénnyel előrukkolni, de ehhez a helyu szponzorok segítsége mellett bizonyos központi támogatást is igénybe kívánunk benni. A közeljövőben újjá akarjuk szervezni Csoportunkban is a „Tanári Tagozatot”, amelynek beindítását Pihurik Judit, vezetőségünk új, ifjú tagja máris elvállalta.

A fentiek szíves tudomásulvételét kérve,

megkülönböztetett tisztelettel:

(Dr. Makk Ferenc)
DSc, professzor,
lai tanár
a MTT alelnöke
elnöke

Szeged, 2007. április 26.

(Dr. Szegfű László)
CSc, tanszékvezető főiskola-
a Csongrád Megyei Csoport